
Ö V E R S I K T E R

Förlängningen av Colomboplanen

»The Colombo Plan for Co-operative Economic Development in South and South-East Asia» tillkom år 1950 efter en konferens på Ceylon mellan samväldets utrikesministrar. Den ursprungligen sexåriga planen har förlängts till 30 juni 1961, och dessförinnan skall medlemmarna ha tagit ställning till ytterligare förlängning. Som *Neue Zürcher Zeitung* påpekar i en stor artikel den 11 december torde man också kunna räkna med att Colomboplanen visserligen även framdeles förlängs i etapper, ... »aber immer stärker den Charakter einer *permanenten Institution* annehmen wird».

Colomboplanen var vid tillkomsten ett rent samväldesorgan, enligt vilket Storbritannien, Kanada, Australien och Nya Zeeland skulle ge de mindre utvecklade medlemsländerna i Sydostasien hjälp till självhjälp. Bakgrunden var den stora ekonomiska och sociala nöd som kriget och de politiska omvälvningarna fört med sig. De aktuella länderna befann sig 1950 i ett sämre läge än före kriget. Produktionen av det viktigaste näringsmedlet, ris, hade t. ex. gått tillbaka, medan befolkningen i området som helhet samtidigt stigit med omkring 10 procent. Betecknande nog var det också till en början knappast fråga om att kunna höja levnadsstandarden utan snarare att söka hindra den från att sjunka ytterligare.

Till de första medlemmarna har efter hand slutit sig en rad icke samväldesländer, och Colomboplanen omfattar idag sammanlagt 19 stater. De kan lämpligen indelas i två grupper. Först de ursprungliga »givarerna» Storbritannien, Kanada,

Australien och Nya Zeeland, till vilka slutit sig USA 1951 och Japan 1954. Sedan de hjälpbehövande, mer eller mindre underutvecklade 13 staterna. De omfattar dels samväldesmedlemmarna Indien, Pakistan, Ceylon, Malajiska federationen, Singapore, Sarawak och Brunei, dels de utanför samväldet stående Burma, Siam, Indonesien, Nepal, Filippinerna och de tre staterna i Indokina.

Colomboplanen innefattar inte någon *enhetlig* ekonomisk planering och ingen gemensam fond, utan kan sägas arbeta och planera för ett förverkligande av de tretton sydostasiatiska staternas egna nationella utvecklingsprogram. På de punkter, där länderna ifråga har svårast att hjälpa sig själva, sätter bidragen utifrån in. Här arbetar planen på bilateral basis, uppmuntrar till privata och offentliga investeringar i Sydostasien, förmedlar bidrag och gåvor av olika slag samt lämnar teknisk hjälp. Trots den bilaterala karaktären har man en fast organisation med ett sekretariat i Colombo. Dessutom sammanträder årligen en rådgivande kommitté på ministernivå, varvid man utarbetar en årsberättelse. Det senaste sammanträdet med »the Consultative Committee» ägde rum i Saigon den 21—24 oktober 1957.

De 13 syd- och sydostasiatiska staterna räknar på 6 procent av jordens yta en dryg fjärdedel av dess befolkning — idag mer än 650 miljoner människor, till vilka kommer en årlig tillväxt av 10 miljoner. Trots att de svarar för större delen av världsproduktionen av jute, naturgummi och te, liksom stora mängder tenn och

andra metaller, är de som helhet ekonomiskt underutvecklade. Inbördes uppvisar de på många områden stora olikheter, men framstegstron och viljan till utveckling tycks vara gemensam, de väldiga svårigheterna till trots.

Det är karakteristiskt för det ekonomiska läget i denna del av världen, att de nationella utvecklingsprogrammen i första hand har måst inriktas på den agrara sektorn; på nödvändigheten att ge det växande människohavet tillräckligt att äta. Våldiga uppodlings- och bevattningsarbeten har satts igång eller planlagts, och man söker genom gödningsmedel och förbättrade metoder öka produktionen av de viktigaste födoämnen. Likaså läggs mycken möda ner på att försöka modernisera fiskenäringen. Andra områden med prioriteringsställning är kraftförsörjningen och transportförhållandena. Den industriella utbyggnaden är ju mycket kapitalkrävande och därför ännu så länge relativt sett ganska blygsam. Analogt med vad som sagts om det allmänna försörjningsläget baseras industrin ofta direkt på jordbruket och har huvudsakligen kommit att inriktas på framställning av förnödenheter som textilier, socker, cement och olika sorters kemikalier. Industrialiseringsgraden är för övrigt speciellt skiftande från stat till stat. Medan t. ex. Pakistan kom att hysa mycket ringa industri inom sina gränser vid kejsardömets delning 1947, har grannen Indien bl. a. en ganska betydande stålproduktion.

Vad den externa hjälpen beträffar måste gåvor och bidrag från regering till regering av naturliga skäl komma att spela en tämligen obetydlig roll, även om givarländernas skattebetalare kan finna utläggen ansenliga nog. Under budgetåret 1956/57 beräknas sålunda ekonomisk, social och teknisk hjälp ha utgått till ett belopp av ca 1 miljard dollar. Särskilt den tekniska hjälpen har blivit av stort

värde, ty efterblivenhet på detta område, snarare än brist på naturliga resurser, är ofta orsaken till fattigdom och nöd. Från Colomboplanens egentliga ikraftträdande 1951 har omkring 13.000 unga människor från utvecklingsländerna fått teknisk skolning »i väster». Samtidigt har USA, Japan och de vita samväldesstaterna ställt i runt tal 6.000 egna specialister till förfogande.

Av större omfattning och betydelse är emellertid de investeringar i Sydostasiens näringsliv som förmedlats enligt Colomboplanen. Här har någon värdemässig uppskattning av storleken inte kunnat redovisas, men det torde röra sig om betydande belopp. Behoven är dock omätliga och nödvändigheten av en förmånlig och lockande behandling av utlandskapitalet har därför gång efter annan understrukits i rådgivande kommitténs årsberättelser, där man också pekar på de fördjupade tekniska kontakter, som erfarenhetsmässigt följer investeringarna i spåren. Dessa råd har också funnit genklang i många länder, men enstaka undantag liksom den politiska instabiliteten ofta lägger hinder i vägen. Ett framgångsrikt fullföljande av de 13 utvecklingsstaternas hela målsättning hänger därför mycket på att dessa hinder undanröjes.

Det kan ligga nära till hands att söka dra vissa paralleller mellan arbetet inom Colomboplanen och de andra former av hjälpverksamhet, som är aktuella i Sydostasien. Främst intresserar då FN:s roll samt den ofta politiskt motiverade aktiviteten hos USA och Sovjet.

Stadgan ålägger Förenta Nationerna att arbeta för högre levnadsstandard, full sysselsättning samt ekonomiskt och socialt framåtskridande. När det gäller de underutvecklade länderna har detta fått en speciell betydelse, eftersom de forna kolonialfolken hyser en stark misstänksamhet mot sina gamla herrar och mot

stormakter överhuvud. Mycket arbete, inte minst av rådgivande och organisatorisk art, har därför lämpligen kunnat kanaliseras genom FN och dess många fackorgan. Av dessa har Internationella återuppbyggnadsbanken (Världsbanken) lånat Colomboplanens utvecklingsstater över en halv miljard dollar. Sett i stort är det emellertid främst till det tekniska biståndet, som FN:s ekonomiska och sociala aktivitet koncentrerats, men här liksom på andra områden sätter bristen på resurser en ganska snäv gräns för världsorganisationens arbete.

USA:s hjälpverksamhet har varit av dominerande betydelse i Syd- och Sydostasien, lika väl som i övriga delar av världen. Detta framgår inte minst av att landet blivit den största givaren inom ramen för såväl FN-arbetet som Colomboplanen. De amerikanska insatserna har här verkat som ett komplement till de nationella utvecklingsprogrammen och följaktligen till hela Colomboplanen. Men Förenta staternas aktivitet i Sydostasien måste även ses som en allmän tendens att vilja gripa in där de gamla europeiska stormakternas ekonomiska och politiska ställning vacklar.

President Trumans s.k. »Point Four Program» för underutvecklade länder sammankopplades 1951 med det militärt betonade »Mutual Security Program», vilket för vissa länder, t. ex. Pakistan fått en betydligt vidgad tillämpning. Den rent militära sidan av hjälpprogrammet har sedan efter hand fått allt större betydelse, något som inte minst framgår av kongressens anslag för budgetåret 1957/58. Denna förskjutning har gjort att USA:s hjälpverksamhet till omfattning och föremål blivit mer beroende av det kalla krigets växlingar, av rivaliteten med Sovjet och av råvarustrategiska överväganden. En verkligt långsiktig planering av hela hjälparbetet har därvid ofta saknats.

Sovjetunionens framträdande på arenan är av senare datum och följaktligen ännu av relativt sett ganska liten omfattning. Tendensen till ökad aktivitet är emellertid påtaglig. Detta poängterades kraftigt vid den afro-asiatiska konferensen i Kairo nyligen. Där utlovade ryssarna frikostigt hjälp »utan politiska motiv» och sökte framställa sig själva som de underutvecklade folkens speciella beskyddare. Man kan också spåra en ökad sovjetrysk goodwill i Sydostasien. Taktiken synes vara att spela ut antikoloniala stämningar och själv framträda som rent asiatisk makt. Dessutom har den ekonomiska uppbyggnaden i Sovjet efter 1928 väckt beundran, och i många underutvecklade länder uppfattats som ett mönster.

Ryssland har liksom USA ett program för tekniskt bistånd, men den ekonomiska hjälpen bygger på andra principer. Medan Förenta Staterna under efterkrigstiden huvudsakligen lämnat gåvor har ryssarna erbjudit lån. Dessa har lämnats till 2—3 procents ränta med lång återbetalningstid och amorteringsfrihet de första åren, vilket är betydligt gynnsammare villkor än vad t. ex. Världsbanken kunnat presterat. Å andra sidan avser krediterna ofta endast leveranser från Sovjetunionen, vilket kan vara till nackdel ur många synpunkter. Bland de Colomboplanstater som mottagit ryska lån kan nämnas Indonesien och Indien. Särskilt i det senare landet har Sovjet gjort stora åtaganden och bl. a. lovat uppföra ett stålverk för 40 miljoner pund. Förutom låneverksamheten har ryssarna slutit för motparten fördelaktiga handelsavtal. Exempel härpå är överenskommelsen med Burma om köp av detta lands risöverskott.

Bakgrunden till Sovjetunionens ekonomiska offensiv bland underutvecklade länder är säkerligen minst lika politisk som någonsin den amerikanska, men rys-

sarna har ofta gått fram med större smidighet. Medan amerikanerna frankt konstaterar, att all utlandshjälp skall tjäna USA:s nationella intressen, har man från officiell rysk sida varit noga med att försöka poängtera, hur deras bidrag lämnas utan förpliktelser. Man hittar emellertid även andra ryska motiv än de rent politiska. Sovjetunionens utmognande till världens andra industristat har i många fall gjort det ekonomiskt fördelaktigt att exportera kapitalvaror i utbyte mot agrara produkter, där det sovjetryska systemet visat sig mindre framgångsrikt.

Vad vi i dag får bevittna är något av en kapplöpning mellan öst och väst om de underutvecklade folkens gunst. Med alla reservationer för kortsiktiga och politiskt invecklade målsättningar, måste man säga, att en sådan vändning av det kalla kriget ter sig lovande för världsgemenskapen. Samtidigt kan man emellertid fråga sig i vilken utsträckning Ryssland orkar förena sin egen fortsatta ekonomiska utbyggnad med hjälp åt underutvecklade stater, när t. ex. Kina måste komma att ställa enorma krav på landets resurser.

För att återvända till Colomboplanens 13 utvecklingsstater, så har trots allt den utifrån kommande hjälpen en ganska marginell karaktär. Huvudbördan av uppbyggnadsarbetet måste de själva bära, och här saknar den aktuella bilden inte mörka sidor. Trots otvivelaktiga framgångar på många områden kan tecken till överansträngning spåras i tilltagande inflation och balansrubbingar. Det senaste årets markerade nedgång i råvarupriserna har därvid verkat fördjupande på svårigheterna. Rådgivande kommittén understryker också vikten av ökad flexibilitet i både målsättning och utförande.

Huvudfrågan blir alltså till slut om dessa undernärda och överbefolkade stater förmår prestera ett tillräckligt nationellt sparande, eller som »the Statist» uttrycker saken: »A key problem is to resist the pressure in a democracy to consume increases in income. A country that saves 5 per cent of its income stays where it is economically; one that saves 12 per cent makes possible a cumulative process of development».

Lars Lidén

Om ekonomiundervisningen i amerikanska skolor

Liksom i vårt eget land har man i Förenta staterna på senare år diskuterat ekonomiundervisningen i skolorna, och då framför allt på mellanstadiet. Debatten har helt naturligt spänt över ett vidsträckt område men skulle kunna sammanfattas i följande två frågeställningar: »Varför är det önskvärt, eller t.o.m. nödvändigt, med en förbättrad ekonomiundervisning i skolorna?» samt »Hur skall man gå till väga för att få denna förbättrade undervisning till stånd?»

Det ökade intresset för dessa viktiga frågor har i Förenta staterna bl. a. lett

till bildandet av ett samarbetsorgan, the Joint Council on Economic Education. Det är ett forum, där ekonomer och lärare gemensamt kan analysera de omfattande problem, som ekonomiundervisningen uppställer. Denna organisation har ett drygt trettiotal underavdelningar i olika stater.

Även the American Economic Association har uppmärksammat betydelsen av att detta problemkomplex underkastas en ingående analys och att effektiva medel tillskapas för att avhjälpa de påtagliga brister, som f. n. vidlåder ekonomi-